

מאותיות אהחצ"ר שאינן מקבלות דגש, אז תצטרף הדגש אל החיריק שתחת האות שלפניה, ונעשה משניהם צירי...".

ד. לא ידועה לי רשימת מלים אשכנזיות ברש"י, קטן הדפיס ברשימת הלעזים כל אלה שאינם ל'שון צרפת בערבוביא, ועל הש"ס גם דרמסטר עשה כמוהו, ואפשר לדלות משם את הגרמניות. אבל לא יועיל הרבה, כי ברור שרש"י הביא גם ל'שון א'שכנז, וברור שהרבה ל'שון א'שכנז לא מרש"י, ובל"נ אנסה לבדוק בדרמסטר כל מלה בל'שון א'שכנז בכמה כת"י היא מופיעה, ואם בכולם או ברובם, אפשר להניח שהיא מרש"י. אבל גם זה רק "בערך". הרבה לעזים נתווספו והרבה נאבדו (בספרי⁵⁶ עמ' יב ד"ה וכמו-כן, לעז זה מופיע אך ורק ברבנו בחיי!). ולע"ע ד"י ב'זה.

ואחתום מעין הפתיחה בברכותי הלבביות לשנה טובה וברוכה,

ברגשי כבוד והוקרה

אברהם מאיר גלאנצר

מכתב טו: מרד"צ בעניין ר"מ קונין ועניין תשלום דגש

בס"ד ערב החג [תש"ס]

למע"כ ידי' הה"ג מח"ס מעיני אג"ם שליט"א שלו' וברכה בתשו'בה למ'כתב כ'בודו מפ'רשת תבא. (א) במ"ש הח"ס, כתב מר⁵⁷ "וזה כנראה לר"מ קונין" – זה ודאי גמור. והוקיעו הח"ס לדראון שהשווה את אמונת הנוצרים לאמונתנו בכתבו בהקדמתו כי "כל צדיק באמונתו יחיה" עפ"ל ורח"ל מלהעלות על הדעת שהצדיק המאירי הי' ח"ו טוֹלְרַנְטִי כמותו.

(ב) בסוף סי' ג'⁵⁸ העתיק מבאר רחובות "תצטרף הדגש אל החיריק ונעשה צירי". פי' לשונו כי המדקדקים האשכנזיים חשבו שהדגש הוא נקודה עגולה שלפי חוקי הדקדוק היתה צריכה להכתב בתוך האות רי"ש, אבל כיון שהרי"ש אינה מקבלת אותנו לתוכה נאלץ הדגש לחפש לו מקום אחר ומצאו אצל נקודת החיריק ועי"ז "נעשה משניהם צירי". וכשכתוב פתח תחת האות שלפני האות שאינה מקבלת דגש (כגון תיבת הראש שה"א הידיעה "חובתה" לינקד בפתח ואחריה "חייב" לבוא דגש) נאלץ הדגש למצוא לו מקום תחת קו הפתח "ונעשה משניהם קמץ", כך כתב הר"ב דרישה ופרישה בדבריו על ניקוד הלמ"ד דזכרנו לחיים⁵⁹, ומי שאינו יודע מה שכתבתי לעיל לא יבין לשונו (על מציאות הניקוד העליון שצורות אותיותיו) משונות משלנו לא ידעו חכמי ישראל (הללו). הארכתני לשוני כי ד"ז אינו ידוע ליותר מא' מאלף מבני התורה בב"ב, ואם לא חידשתי כלום למר נ"י, יגעתי לריק.

ושמחת בחגך

כאחי"נ ידידכ' הצ"ב דוד צבי

56. =בספר מעיני אגם.

57. מכתב יד סוף אות א.

58. בספר מעיני אג"ם.

59. פרישה, או"ח, סי' תקפב אות ד: "וח' אינה מקבלת דגש ונופלת תחת הפתח להיות קמץ".

מכתב טז : תשובת אג"מ למכתב טו

ב"ה ה' לך תשס"ה

לרמע"כ הגרד"צ י"ץ חורפא טבא (ת"מ) וכ"מ דמיטב (טובא משמע).

אדחשה"ט. נתכבדתי בשורותיו המאלפות מערב החג, וסוף הכבוד לבוא, אחרי שמכתבי מפ' תבוא נתאחר אצל רבנו חנוך הי"ו, נזדרז לשלוח את מעלת מענתו בב' נח ולבסוף הגיעתני אתמול ואמהר לפקסס הנוכחי.

מה שהעתקתי בענין הדגש שנעשה צירי היה בעיני חידוש, והבאתיו בתור "מעניין", והנני בין האלף חסר א' מבני תורה שלא היו מבינים את דברי הפרישה בסי' תקפב אות ה' "ונופלת תחת הפת"ח להיות קמץ", וכנראה בעלי "הגהות והערות" בטורים של מכון ירושלים ג"כ בין ביני תורה אלה, כי לא פירשו בו דבר. אבל, במטותא מהדר"ג שליט"א, שאל נא יחשוש שח"ו יתם לריק כחו העצום להבהיר ולפרש דברים, כי אף אם הענין לא יהיה אצלי חידוש, במובן יש מאין, חידושי וחסבריו של כת"ר "מחדשים" את הזיכרון וישמיע חכם ויוסיף לקח, ואין ביהמ"ד בלי חידוש. לכן, אל נא ימנע הטוב מבעליו וירבה להשביח בשבח הגיע לכתבים.

בענין זכרנו לחיים שבפת"ח מובנו (גם) לא חיים, חושבני שהפירוש הפשוט ש"לא" בקמץ בארמית ובהברה ספרדית משמעו לא מיט אן אל"ף ! לכן לקרבן⁶⁰ ולחיים היו צריכים לפרש ללומדים בימינו. וזה מזכיר לי את דברי רש"י ברכות מז, א, "שקורין את האל"ף בחטף ולא בפתח". ואגב, אזכיר לכת"ר מ"ש בספרי עמ' יב בד"ה וכמו-כן ובהערה 6, וכל המפרשים לא ראו את הלעז המובא רק ברבנו בחיי המאיר את דברי רש"י אלה. וגם מכאן מודעה רבה לנחיצות והכרחיות הלעזים.

ואם ספרי כבר בידו, יעיין נא בעמ' רכה בגימ' של רבנו ליאונטין ש'תשיב' בגימ' אלפיים וכמוהו משבת, ולפ"ז "חידשתי" כוונת הפייטן בהושענא אום נצורה "הקובעת אלפים תחום שבת - ומשיבת רגל בשבת" מהפסוק אם תשיב משבת ולא מאל יצא איש ממקומו, כי כאן מפורש אלפים ! ברגשי כבוד ובברכה המשולשת בתורה ומרובעת ברש"י !

אברהם מאיר הכהן גלאנצר